

Pridplata na cilu god 3 for., na pol god 1 for. 50 nov., na četvert. 75 nov.
Za Srbiju 30, 15, 7 1/2 groša. Izlazi svake Nedjelje jedanput.

Pisma svakodnevna predmeta mojimo na uredništvo upitati.
Nepolažena neprimamo.

God. I. U Kalači

U Sridu 2. Studena 1870.

Broj 34.

POZIV NA PREDPLATU.

Poklem naše na ovom polju dilovanje, i razvitak narodnosti, o što većem broju predplatnikah zavisi izavlja se: da će se predplata neprikidno primati na cilu godinu kojaće se radi sravnjenja sa civilnom — koncem Prosinca dovršiti — cina dosadanja na 1/4 75 nov. na 1/2 1 f. 50 nov., na cilu godinu 3 f. a. vr. koji sad na pol godine plati — ili je već početkom na cilu izplatio — suvišak će se u došastju uračunati. Uredništvo.

Bismarek i Confoederatia.

Confoederatia jedne narodnosti medju više država podijeljene, ili razni narodnostih u jednu državnu i to spolašnje stvari doticajuću se upravu sdruženje, prozvalisu Confoederatium — što nije štogod novo — jel takije sdruženja bilo kod Grkah, posle kod Talianah i Nimačah — a u novie doba proklamiraoje to Mazzini, kasnie Napoleon kadje oruže narodnosti opasao, — na zastavu je confoederatiju upisao — i s otom je jedinstvo Italie oživotvoriti nastojao. Tu misao je iz njegovi rukuh primio Kossuth, i po istoku i jugu razastro scineć: da će se ovako istok osloboditi od jarma Turskog, i pri teće pogibeli Rusa — a Magjarska svoj najsigurnii spas naći. G. Bismarek višt pruski cancellar opazeć: da je ovo takav mamilac, s kojim će se veoma lako dati ob sinuti svi puci iztočni, priveže ga za svoju zastavu na kojuje upiso jedinstvo nimačah — učvrstjeno u glavi pruske. To mu je u nimačkoj veoma uspješilo — najskole kadje 1866. Taliancem pomogo da i mletačkog lava u svoj

cimer uvrste, naravno zato: da Austriju s njevom podporom iz Nimačke izgoni, njen dosadanji sav upliv dokine, i tako Prusii slobodne ruke ostavi.

Sad kad je istom politikom Rusa zavarao — a Engleza ruke ženitbom prijateljski uvezao, uz pripročuću državnika latinskih narodah, francesca nečuvenom srićom pobio, misli: da je sam na mejdanu, prijatno lice okretje iztoku, da li bi tamošnje narode naveo: da u njemu svojeg Messiu smatraju. Al poklem on običaje pod izlikom blagodarnosti svoje džepove puniti, i pod izgovorom nesebičnosti pruske krajeve iztezati. Zato treba da mu put na iztok i jug drugi oprave — radi čega njegovi najmenici taka europska zabavna mesta gdise vrlo ljudi izkupljaju polaze, i sine Bismarkovo siju. Taki nam se vidi i onaj Gospodin kojeg je političko mnjenje u 247. Br. „Pest. Ll.“ po biližkah Presvitlog g. Šomšiča — magjarskog sabora predsjednika objelodanjeno. Iz tog mi onde samo to na vadjamo: da je Pruska naminula Habsburgskoj dynastii — prvo na dolji Podunavski prostoriah carstvo — drugo kraljevstvo confoederativno pod traci svitle krune svetog Stipana, treće u drugoj grani istog porikla gospodstvo vrhu nimački austrijski pokrajinah, podredjeno suverenstvu pruskom, i ujedinjeno tilu nimačkom. A da se kakogod Magjari nerazljute i ne uzjogune; pa se osnova prije nego što bi bila nanitjena pokida, govori jim: da bi svako naprezanje po nji pogibeljivo i pogubno bilo — zato neka se priklone u naručje sudbine koju jim dobrovoljno pripravlja pruska — i confoederatiju snuju s Rumani

i Slaviani — da svoj obstanak medju Rusom i Nijemcem — kojim bajage u račun nespada ovamo se iztezati osigura. Po njemu su kako se vidi umrli Latinci, i njegovom smrtjom izdanila svaka nada uskrsnuća za Poljake, a Sležaci Česi, Moravci neka se za srične smatraju: ako jim prusi glave na rameni — pod kaštom pruskom ostave — da jim što prije ko i Posenancem nimačku obrazinu nataknu. No šta može ili nemože da bude od one dolnje podunavske Confoederatie — o tom nećemo ovom prigodom da govorimo, poklem se nas po najbliže dotica sudbina kraljevine svetog Stipana — za koju se vidi mašati g. Bismarck, jel bilo njegovo lice ma kako istoku i jugu prijatno — to mi dobro znamo: da je on u ime Germanie namislio jednom nogom stati na more jadransko, a drugom na crno, dakle priko naše glave — a poklem znamo da kad se priko čije glave gole sablje savijaju, ili ogromni topovi opaljivaju, ta glava ili će osidit i ostarit, pa tako sve tilo onemoćit, ili će smrtnu ranu zadobit; radi toga Magjarima koji kraljevine svetog Stipana kormilo u ruci drže, kao virni prijatelji savitujemo: da obgrljenje Bismarckovo nečekaju, već se što prije s Romani i Slaviani uzporazume, da svoje i njevo stanje osiguraju.

DOMAĆI POSLOVI.

O čem se bave na Saboru?

Dne 24. List. Uredno ministari imadu nalogu: sve one pridmete — koje triba u zakon složiti, pripraviti i saboru na vićanje pridložiti. Al buduć i poslanici uživaju pravo: pridmete koje oni za važne, i po domovinu korisne smatraju saboru u pridlogu prineti sgadja se: da se ustanovljen vićanja red mnogokrat prikida, vrime proteće — i stvari po ministari pridložene ostanu nerišene. Zato je u ovoj sidnici g. Horvath ministar pravosudja, u ime ukupnog ministarstva sve ono razložio: čega rišenje ministarstvo smatra za neobhodno, i u to ime samo 64 osnovah zakonskih pridlaže, koje bi se imale do prolitja u zakone staviti, jel drugčie nije moguće ustavno upravljati.

U toj sidnici g. Tisza sbog prodrmanog stanja europevskog u oči one sile: koja se po nimačkom sjedinjenju ustanovila — prinudjenim se nalazi, u ime live strane izraziti želju: da se po Magjarsku sastavi jedna taka vojska, s kojomće jedino i nezavisno kralj — uz podpis odgovornog ministara razpolagati. Predlog ovaj ubrojen je onima: kojiće se po redu na stol vićanja postavljati.

Dne 25. List. prošili su imena poslanikah — koji su većinom glasovah odabrani — prvo za onaj sbor kojiće dnevnik prigledat, drugo za onaj koga se tiče u ime sabora gospadiriti. Zatim je obavljeno glasanje vrhu pridloga g. Simonyie — kojim je nastojao — Miletićev oprost iz tamnice od sabora izposlovat, glasali su uz njegov 89. a proti njegov 126. poslanikah dočim 205 odsutni biše.

Osnove zakonske take su naravi da sad jedan sad drugi stalež većma zanimaju, al one kojese naše kese doticaju, jednako svakog gradjanina poticaju, zato je besida g. Kerkapolyie financijalnog ministara — s kojim je dne 26. List. državni proračun za 1871. godinu predložio s

najvećom pozornostjom pratjena, iz te je postalo vidno: da je nada da će prihod 1871. god. do 176.166,788 frti narasti, a razhod 162.134,632 fr. osim zajednička troška dostići, koji ako se doda, nastaje manjak 11.805,758 fr. ovaj jaz ako bi se zaisto 1871. god. otvorio, kani ministar začepiti s novcem za onaj papir primljenim kojim će biti državna biliga po zakonu utiskana, da kupcu sigurnu kamatu prinaša. Te papire, prem ako se još nikaka nepokaziva potreba, mora prije u novčani vilajet razposlati: da se država nasilenjem ne prividjeni dogadjajah neodtisne u taki položaj, da nebude kadra svojim ugovorenim nalogam gotovim novcem dostaćiti. Medjutim ako proizvod zemaljskog gazdovanja u tim razmirju i 1870. god. rastao bude, u kojim se 1868, 1869. pokazao — onda se može sgoditi: da će se sve potrebe — prihodnom moćju odbavljati, i manjak se neće pokazati. Ništa nemanje, nije slobodno ono zaboraviti, na što nas je bivši ministar Lonyai opomenio: da s razhodom kakosmo to prošasti godinah činili ne napridujemo, jel će mo ovim načinom prihodu priteći, koju okolnost sadanji ministar tako razasnjiva: da se u broju razhodnom i take stavke nalaze — koje će trošak s kamatom nadaditi kada stvari kupljene k. n. p. duhan prodane budu, ipak ukupno nadomeće: da se više nikad prije neukine koja stavka prihoda: dok se nebi zajedno s drugom izmnila — ako se ovećava razhod triba mislit kako će se u tom razmirju umnožat i prihod.

Dne 27. List. proglašena su imena poslanikah kojisu u sborove: povlastnički, petitionalni, železnički i računarski ubrojeni — one pak sborove kojisu u prošastom zasidanju — za posebne stvari odabrani, potvrdili i na rad su uputili, dočim se glede oni zakonski osnovah koje je ministarstvo saboru izložilo — zametnula poduža prepirka posli one primjetbe g. Gjiczye: da je ministarstvu lako bilo — te osnove izredjati — al koće oprediliti, po kakom ji redu triba u vićanje uzeti, poklem o tog zavisi okolnost: da se važni zakoni neprinagle: mnogi poslanici su govorili, i svaki svoju omilovanu stvar za prešu označio, što je tim zaključeno: da ministarstvo glede ovi osnovah jedan red saboru na odluku priloži.

Zemaljska Rimokatoliko Autonomička Skupština.

Dne 26. List. u Musevskoj dvorani bila je svečanim govorom, Njeg Preuzvišenosti Strogonskog kneza Prabiskupa otvorena, na koju besidu je Preuzvišeni g. Majlath odgovorio i u ime kongresa Prabiskupa pozdravio. Zatim su dva najmladja člana na pero odredjena, i na preporuku Predsidnika verificationalna Commissia u gg. Biskupa Levay - Veszely — Erdélyskog svećeničkog i grofa Károlyi, Franje Huszár, Žige Inkey i Virgilia Szilágyie svitovni zastupnikah izaslana, a poslanici napuštjeni: da ovoj svoje Credentionalše pridadu, koja će što prije svoj izvištaj priložiti, i onda će se javna sidnica navistiti.

Koja je **Dne 28. List.** u 9. Sati po Prabiskupu Predsedniku otvorena gdi: — posli ovirovanja zapisnika prijašnje sidnice, poslušan je izvištaj verificationalnog. Sboru, iz kojeg vidimo: da kongres sastoji iz svih Nad i Biskupah 4 kaptalanski, 5 redovnički, 24 svećenički 4 prokroviteljski i 132 svitovnih zastupnikah — ovi su svi kao taki priznani, van oni trojice — proti koji je tužba podnešena. — Taće se onda prigledati i rzsuditi — kada kongres pravilno sastavljen postane.

Do čeg: da se što prije dospie naredjenje poput

naputka prijašnjeg kongresa poslovnika potajni izbor Više-Presidenta i tri perovrdjo.

Magjarske državne penezonine kladničee

Ugarsko finacialno ministarstvo zakonito je ovlašteno u onaj par ako ovećanog razhoda troškovi drugćie nebi se mogli odbaviti, uputnice državne finacialne na temelju biligovni i taksalni dugovali — do 14.856,642 fr. a. vr. izdati, ipak tako: da se na jedanput — svota od 8.224,000 fr. nepristupi. Uslid ovog ovlastjenja, sadaće se te kladnice izdavati, i na rukovodjenje peštanskoj — verisijinskoj banki pridati — kojaje ovo i na druge novćane ugarske zavode razastrla — izdavaće se kladnice u svoti 1000, 100 i 50 fr. izprva samo od 1000 i 100 fr. promet trajaće svake od dana izlaza priko 6 miseci, kadaće se na želju onog, kojije pokaže kod sridotoćne državne u Budimu, i veresijinske kase u Pešti: u novac s kamatom zajedno prominiti — kamata će se svakog miseca obznani, zasadjje na $5\frac{2}{3}\%$ ustanovljena — kojim načinom cina kladnice od 1000 fr. svaki dan će s 15 nov. one od 100 fr. $1\frac{1}{2}$ nov. a one od 50 fr. posli svaka dva dana s $1\frac{1}{2}$ nov. razti. Dozvoljeno će biti s tim kladnicam kod svake državne blagajne plaćanja obavljati — samo neka svota koju triba izpraviti, nebude manja od one: štoje na kladnici upisana uračunjavši i kamatu, takodjer prigodom plaćanja tribaće na ledja na pisati dan urućenja, — ime i pribivalište posidaoca ovako:

Pridanaje . . . . m. k. pineznićkog ureda (ugars. kr. blagajne) 1870. god. . . . miseca dana. N. N. stan.

KUĆNI POSLOVI.

Dopis.

U Žumberku 22. Listop. Malo pa će biti misec danah, kako se u Muvaću obdržavala svešteno-ućiteljska skupština pod predsjednićtvom žumberaćkoga popa g. Petra Mirkovića.

Svrha te srbske skupštine, na koju se potrudili na kolih i pišice srbski ućitelji, cile skoro baranjske županije biaše, da se tu razlaže i umuje o načinu: kako bi se srbski narod u Baranji očuvao propasti svoje.

Svi mi znamo i duboko osićamo, kako našega Bunjevca i Šokca Srbina i Hrvata sve pomalo nestaje u Ugarskoj. Svi mi vidimo danas i uzroke zašto ih je manje? Zašto se Niemac po Baranji tako plodi ko gljive iza kiševnice, — a zašto Slavjana i Magjara u toj županiji od godine do godine sve toviše nestaje.

Briga ta srbskih rodoljubah u Baranji uslid one rići naše: što je naše od starine mi nedamo da pogine! — pozvala ih u taj sveti sbor, u tranjavi Mohać na dogovor. Ona je i lipa i hvale vridna, nu samo onda, ako proizlazi iz čiste srbske duše.

Ja kao nepozvani ćlan i pridošlica sbora toga, a još k otomu katolićki svećenik, koj u pogledu narodnosti negleda: tko se kako krsti, već kakva mu krvca grije prsi, vrlo sam se obradovao, što je u neprekasno vrime protosveštvenik Kaćfalski g. Gruić uz volju patrijarhova namjestnika vladike Stojkovića oglasio sidnicu tu, u kojoj se savitovo ućitelj i seljak sa svojim svećenikom: kako da se podućava i k prosviti dovadja srbski narod u Baranji.

Došavši s daljega puta popodne na taj dogovor, opazio sam na žalost, da tu osim g. predsjednika nema ni jednoga srbskoga sveštenika. Ućitelji s predsjednikom

virno i toćno punili su dužnost svoju. Nje dakle ide ovdi u ime naroda iskreni pozdrav, na tom prvom sastanku u Baranji, ide srdaćna hvala.

Al kamo vas braćo popovi? kojim je za Bogom prva dužnost starat se sa mnom o probitku, o prosviti nebogoga našega naroda u Baranji. Vi se tužite do zla boga na glupstvo, neotesanost, nazadak i dužnost svoga srbskoga naroda. Vi se tužite, i pravo imate, na mršavu platu puka, od koji živiti nemožete; vi se tužite na nehajstvo i neukost srbskih ućiteljah. A ja, koj sam vjerom katolik, a narodnostju Srbini ko i vi, bratski vam odgovaram: da vam samim, gospodo moja! pada s nehajstva mraz na obraz.

Zahman vam skupštine proglašene, a nepopunjene; zahman vam tužbe bez vaše virne službe; jer dok se vi neugledjete u primere švabskih popovah u Baranji, kukavni vam sastanci ućiteljski, još kukavniji narod srbski. Sapienti pauca! Samo vas molim, nemojte: da presahue i ova granćica slavenskoga stabla s vašega nehajstva. Nemojte i nedajte, da u sdvojnosti doskora poviknuti moramo: una salus Serblais, nullam sperare salutem!

Sveta je dužnost svakoga Srblijina i Hrvata da odvažno stoji, junaćki danas brani, i za Bogom najvećma ljubi dom i rod svoj, jezik i narodnost svoju. Proklet bio tko se iznevirió!

Ovdi mi je pohvaliti cio sbor, a odlikovati ućitelja: Berića, Laćanina i Boljarića; oni su svojimi govori oćitovali, da se nisu zatećeni potrudili u Mohać.

Iz te sjednice na moj predlog, o kom je, vele, i g. pridsidnik prije podne sjajno govorio, odaslasmo pouzdanice vladiki Strossmajeru i Dr. Miletiću brzojavnim putem. Modrošić,

U Somboru 19. Listop. Odvažim se ja napat: da vidim kako živi narod u srimu, dodjem u jednu varoš W. . . . . tamo sam se zadržavo dva dana, prvi dan odem ja na Agenciju, da vidim kako narod dolazi iz drugog svita. Posadim se na klupu koja je tamo, da kad koj otje da putuje pa prije dodje nego što ladja, da tamo prićekati može, dok nedodje; zatećem ja tamo dva ćovika: jedan civilan a drugi financ. Oni su se istina lagano razgovarali, ali sam i opet mogo razumiti, što su se razgovarali; taj isti civilan ćovik je bio jedan srbin paje prodavo turski duvan. Slučajno financi naidju na prodavca tega uvate, to vam baš nemogu izvisno kazati, jel prodavo ili nije, dosta dase sumnjalo na njega, ali i to je ovako bilo: dodje taj isti srbin u tu istu varoš W. . . . . disam i ja bio, naravno kao stran ćovik, nije znao diće natji konaka, odvedega jedan kelner štoje s njim zajedno došo na ladji u jednu mianu da prinoće, taj kelner bio je dosta velika lupaća, a ovaj ćovik nijega poznavao koje ni stajje. Izvade oni od miandžije jednu sobu za nji dvoicu, legne ovaj srbin spavati, a kelner ode malo dase proveseli, ato malo trajalo je do 3 sata posle ponoći. Kad dodje kući ovaj je drugi već spavo, nije znao ni di muje glava: a imo je malo novca kod sebe, kad je došao kelner spavati najpre prozanati — izvadi ovom srbinu novce iz žepa, pamu turi u torbu jednu oku duvana, koja kao obiće u dvoje je stajala, po po oke, i metnemu 25 komada austrijski cigara, pa ode i javi financima: da u toj i toj kafani ima jedan ćovik pa ima turska duvana i turski cigara, a tom se on već uklonio daga nebi uvatili, i pretvorili što je novce izvadio iz žepa tom Srbini. Dodju najedared financi pa mu počmu stvari primetati, i nadju kao što je

onaj kelner ostavio i kazo. Uzmü financi duvan i odnesu ga svom starešini, ovaj ga da dozvati i izpitivati : odkud njemu duvana i kako on smi prodavati. On se umeo lipo izgovoriti: da nije to njegov duvan, i sve lipo po redu kao što sam vam gori i sam pripovido. Dobro, puste ovog čovika pa mu kažu : da može ići, te ovaj čovik dodje na Agentiu da put produži a baš se i ja trevim tamo, i vidim diše razgovara financ i taj isti srbin, kao što sam gore vam počo pripovidati, i čujem di financ ište od Srbina na vino, pa mu kaže, jesil čuo ti nemožes otići, jel se kod tebe našlo duvana, nego ako češ mi dati što god na vino, jaću gledati pa ću te propustiti; ovaj srbin naravno nijega stalo do oke vina, nego samo da on može ići za svojim poslom, pružimu 20 kr. pa kaže: evo ti na brate! Ovaj se stao protiviti, pa kaže da 20 nov. netreba, a posli počo opet lipo divaniti, nebil mogao što više dobiti od njega, bogme ovaj mu posle nije ništa dao, kad nije bio zadovoljan sa onim što mu je nudio. Jedared ustane Srbin da izvadi kartu, financ mu rekne: daklem nedaš ništa? onda mu srbin kaže: valaj pobro nećeš želiti dati dam svu moju sirotinju, to ti baš nedam pa radi što ti drago od mene! ode i ište od Agentu kartu do Zemuna. U tom dodje financ pa počo švabčati Agentu ovako: (disem Mensch sollen si keine karte geben, er ist unter untersuhung wegen Tabak) naravno ovaj Agent nije smio dati kartu da ovaj ode, možda je istina: ali je uvidio Agent daje taj financ pijan kao krme. Sad ja udjem unutra kod g. Agentu i kažem kako je on njemu kazo : ako mu plati oku vina daće ga propustiti onda! Agent uzme i damu kartu da može putovati, ovaj mu onda pokaže i pasoš daje sa svim čist čovik i odputuje smirom. Daklem molim vas bratjo i gospodo, ko možete tako što da ukratite, da te izelice ne vuku čoviku i kožu s ledja. Daklem mi zato platjamo porez i danak, pa još da nas mogu i naše sluge koje mi izdržavamo odputa i od posla zaustavlja! Ili to valda što je bio srbske vire, ta bio tko šta mu drago, netriža tako što da rade, mi valja da kao bratja živimo jedno sdrugim kad smo na jednoj zemlji, nečine nama Srbi nikakve štete. Tosu sigurno i onda mislili kad su g. Miletića urednika Zastave Srbske odsudili, na zatvor i na novčanu globu. Nit ćemo imati kakve hasne od zatvora, ni od srbski novaca, samo da se svadjamo! To baš milostivi Gospodin Bog mi je ostavio da se svadjamo, nego da u miru i slogi živimo.

Molim vas po drugi put bratjo i gospodo da malo bolje na g. finance pazite, da se tako što nesluči više, ajde od ovi starji nije ni čudo, oni malo više mogu zapovidati, ali ove što nisu vridni ni sami da jidu, i to i mora drugi da rani pa barem nek taka čuda ne čine.

Šokac Bačvanin.

NOVOSTI.

— **Žalostna ženitba.** U selu Klagenbergu kod Felixdorfa u dolnoj Austriji dogodi se u prošlu nedilju strašan slučaj. — U četiri sata po podne vinča se učitelj Karlo Bloud sa kćerju mesara Julijom Kneibelovom. Posle vinčanja sakupe se svatovi u obiteljskoj kući virenice. Jedva što su prve kočije sa mladenci bile došle do vratih, kad li se mladoženjen mrtav sruši. Sva ličnička pomoć bijaše uzalud; jer je B, udaren kapi, bio već mrtvo tilo. Nevesta, padši u nesvist dodje za nekoliko časova k sebi, strga viriničku koprinu sa glave i probiv si kroz zapanjene svatove put, odleti u svoju spavaću sobu, gdi

se zatvori. Prestrašena majka, doletiv za kćerju, nemože da unidje na vrata. Kad li vrata silom otvoriše, nadjoše nesritnu nevestu, gdi se je rubcem obisila o kvaku na prozoru.

— **Hrvatski sabor** sastat će se, kako Sloga, pouzdano saznaje, na 10 studen t. g. na podulje vrime.

— **Rumenilo koje** se t. m. dne 26. pokazalo na nebu — vidilo se kako različite novine pišu gotovo po cijeloj Europi.

— **U Strogonu** poznata kradljivaca Julia Toth, uvuklase u fratarsku crkvu, di je s slike Blažene Dvice ukrala jedan skupocin djerdan — koji je istoj crkvi nadvojvodkinja Hermina darovala. Kradljivica je već uvatjena.

— **Sin talianskog kralja Amade** primiose španjulske krune — uzdržajuć pri sebi pravo i na taliansku.

— **Kosto iz Hong-Konga** javljaju u Kitaji opet su napadali inostrance — kojom prigodom mnogi su od kršćjanah poubijani.

— **Katolička zemaljska** skupstina je već ustrojena; dosad ima 129 overovani poslanika — al stranke se još nisu označile.

POGLED U VILAJET.

Na onom krasnom ugledanom tilu, što slavno ime francuske nosi, opet se jedna velika žlisdna rana otvorila, tvrdjava Metz koja se junački branila i sile pruske strašno kršila 27. Listopada se pridala, sa 150,000 vojnikah, medju kojima su 20,000 koje bolestni koje ranjeni bili, dakle takim brojom je snaga francuska oslabljena i pruska osnažena, jel sad ono dvista hiljada katanah nimački, koji su dosele za Metz svezani bili dabivši slobodna krila k Parisu hite, da spore one strašne sile : koje se već od misec danah spravlja : da tu kraljicu svita kako javljaju na svi Svete napadnu. O žalostnom padu ove tvrdjave razna su gatanja, mi ovima nećemo da papir terešimo, dilo će dojt na vidilo — volimo donle virovat : da je i ova tvrdjava najsilovitiem dušmanu t. j. gladu podleći morala, poznato je : da prijašnje bezdušno vojničko gazdovanje tvrdjave, ni oružom ni jistbinom nije providilo.

Nije dakle čudo, što se tako brojna vojska dulje tude uzdržati nije mogla — buduć da nije ovamo namijenjena, već istom utiskana bila. Izvala više puta pokušavana bez uspjeha je ostala. Dakle volimo prihvatit ono mnenje : koje veli : da je glad ovladala, nego ono, koje maršala Bazaina vlastohlepnošću okrivljiva — i tvrdi : da poklem je ova nezasićena ostala : da se je zato s vojskom u naručje moćnog dušmanina bacio. Mi uvažamo čast i poštenje junačko, i ne mislimo, da bi se mogo naći vojnik : koji bi prije ma za kako blago svoje oruže položio, nego štoje uvidio nemogućnost, na dalje to upotribiti. Svaki franceski vodja mora poznavat svoje domorođce, dakle znati : da bi mu ovi ma šta prije oprostili, nego manjkanje hrabrosti, može tko u franceskoj porobiti, sve obće blagajne, ipak neće toli uzbunit duh i srce njevo — ko onaj : koji bi jim slavu junačku umanjao. — Da je dakle Bazaine uvidio mogućnost obrane : teško bi ga lukavština Bismarkova, ili Napoleonove pletke na to navele; da ključe ove tvrdjave prida, ta franceska uprava izjavlja želju : da se nijedna neogradjena varoš bez pokušaja obrane nepridaje, jel će joj ime prid svom franceskom na stup sramote i rugote izpisati. Ta uprava

Ovom broju je nadostavljen jedan nadometak.

Nadometak 34-om Broju Bunjevački i šokački Novina.

ovlaštjiva vodje : da se iz oni krajevah — kuda umicaju prusi — sva litina marva, i konje odalje, što ako nebi bilo moguće, a ono neka se unište, prije nego što bi ji dusmanin ukoristio, kako bi se dakle Bazaine usudio, bez skrajneg prisilenja sebi povirenu tvrđjavu pridati?

Na više mista omanje bitke francesi dobivaju, ko medju Bezansonu i Monbeliardu gdisu nimci 53 kola ranjeni ostavili, i u Šveic ubigli, ipak nemamo sad već nade : da bi Pruse savladati mogli, al držimo : da će i tilo prusko tako se izraniti, da će na sve strane krvljom lijata; život svoj će od smrtne pogibeli u franceskoj shraniti, al će svoju kripost na dulje vrime tamo ostaviti.

Do 350,000 francesah u nimačkoj zarobljeni čemu, i silno oruže po tvrđjavah zaplinjeno, u nimačku odneseno. Ipak mislimo : da smrt još za sad neće francesku snaći, al će je dugovične bolesti slabost napasti, poklem nema dynastie, koja bi razkidane sile opet s pouzdanostju i povirenjem uvezati znala, nepokazivaju se na polju gradjanskom i vojničkom muževi — koji bi duhom mudrostju pometene izpraviti, i hrabrostju zadahniti znali.

Nemaju dakle muža za kojim bi se povelili : da do mira, nemaju za kojim bi do pobjede došli, bivši veliki i ugledani su vrlo ostarili, ili izamrli, a novi nisu uzrasli. Kažu da ni pokušaj Englezki — premda su ga iz Beča i Florenza podupirali, neće plod mira uroditi, jel se Francesi nemogu naviknuti na misao : da svoje domorodce nimcu žrtvuju, i didovinu od otacah primljenu prusu odstupe, a prusi, što dalje to gladnii postaju, pa sad već i Metz u nimačku uvrstiti žele.

Nema Francesca na kog da se nasloni, Englezi njejoj snagi nikad nisu prijateljili. Rus i Austrianci veće udarce su od nje primali, nego što bi mogli čekati : da kod njevi državnika pamet, koja svoju budućnost upravlja, utaloži strast osvjetljivu, koja se istom s prošlastjom zabavlja, a Talianska od kakoje Cavoura izgubila, pometena — ostaje nezahvalna. Tako nam se čini : da je državništvo na vrhci strasti po Bismarcku svezano, jel u tom porazu smrtnom franceske nevide one vigove : koji su svakoj vladi pomećani. — Bismarck iz daleka gleda, kakoće jedna za drugom u te unići. Stravese mač izvući, da obrane svoj život, nepazeć : da će dusmanina dočekat, da jim oruže iz rukuh iztrgne. Štosmo od počela tvrdili, to će se skoro obistiniti : da su Rusi s Prusom u svezi — i Englezi već osićaju, pa pozivaju nimačke listove : da tu stvar opišu. — Ljudi najviše onda i zato mnogo izgubu, jel malo neće da žrtvuju, zato se iznenade, jel poštenima, učenicima, uvižbanima neviruju, već se u lukave uzdaju, buduć oni to govore : što jim srcu godi, dok ne nastane sgodno vrime : da se sebičnost može javno bez pogibeli gubitka pokazati. Pametan je Prus, on umi sveg svita novinare — koji na velika usta govore sebi oprijateljiti. Ovi sad na sve strane trube : kakoje nimac usilovan boritise, da može sebi sigurnost izpriti, svi pišu kakoje sad potribno : da svoje atarove po volji skroji. Vlade dakle i nesmidu tako štogod savetovat, što bi ovim težnjam protivno bilo — jel bi Bismarck rekao — dase to neda priko javnog mnjenja činiti, ako vlade to savetuju franceskoj, što u čuvstvo njezina poštenja ujidja, i ona taki savet odbia — primeće Bismarck : nijeli dakle istina : da moja izkrena po miru volja ostaje bezplodna, valja dakle Francesku onemoćiti i zato krajine oduzeti — i njene tvrđjave obsisti. U Versailles, glavnom pruskom stanu, vladah nimački ministari opravilisu pristolje za

carstvo nimačko i u tom se sjedinili : da njevi vladari ovog krunu, kralju Villimu ponude, koji će se dostojat tu milostivo primiti, i dozvoljiti : da Bavarska, Vürtemberg-ska Baden i Hes mogu u savez sjeverne nimačke stupiti, pa zlatne lance na svoje vladarske ruke primiti. Car Vilim veledušan će biti to kolo nimačko i Austrii otvoriti, koje će on po g. Bismarcka volji voditi.

Snuje već veliki nimački Kancellar i one mriže : s kojima polazi Rusiu uloviti, on ne nalazi iz pod svojeg dostojanstva u Poljskoj s aristokratskom i demokratskom strankom se dogovarati, nastojajuć i jednoj i drugoj dokazati : da ni od Rusie ni od Austrie, već jedino od Prusie mogu svoje uskrsnuće čekati. Poljaci, poklem su jim nimci glave po pet srebra platjali, a Rusi nepriстано na lov u Sibiriu slali, jošće i povirovat : premda jije u Posenu i Gnesenu prusko nemštvo poplavilo. U te Bismarckove mriže mal ako nisu veći Ruski novinari unišili, jel jim je besida njegova milia nego Favreova.

Vlada Talianska još nije povoljno misto u Rimu za kraljevsko pristolje našla, jel kralj za sad ostaje u Florencu, al veledušno se brini o Papalskoj osobi — jel u naredbah, po kojima se sloboda štampe, i nakrajine rimske izteže — iznimlje se Papa i svi vladarski poslanici, uz Papu namistjeni od osobenog napadanja, i svaka uvrda koja bi se na Papinoj osobi počinila — kraljevskoj sposobno bitiće kaznjena. U Srbii dobi će slobodu i stranci nepokretnost nabavljali — pazite da vas nimci ne prikupje. Ruski carskrižovi nagradjuje Bavarski princah junačtvo.

Englezka, Ruska, Austrio-Ugarska, i Talianska pristaju uz volju Španjulske, koja hoće da kraljestvo na drugorodjena sina Victor Emmanuela Aosta prinese.

TRGOVINA I OBTRNOST.

* **Subotica 28. Listopada** (u petak). Glavna tvrđjava francuske pala je juče u ruke Nimecima putem pridaje — i time je glavni naslon moći francuske oboren, ali za to opet nije još cila snaga i veličina francuske uništena; još stoji Paris. Toul i druga znatnija mista francuske od Nimaca ne poplavljena, a što je najglavnije, jezgra francuskog naroda na zapadu nije nadobivena, nego samo razdražena da se za obstanak svoj unapred bori na život : smrt. I za to bi Nimecima savetovati bilo, da se oni okanu ćorava posla i stvar ne tiraju dalje do krajnosti — jer vira i Bog, mogu na pokon zlo proći „kada se kuka i motika podigne, a dovoljno je do sad potrošeno i krvi i materialni žrtvi, da se gospodu koja sidu na mekim dušekima sa otim zadovoljiti mogu i dalje krvoproliće obustave. Ne učineli to skorim — ne virujem da im se sama priroda za to neće osvetiti.

Od kako traje taj francuski pruski rat, francuska je jako posrnula u svome materialnome (imanje) stanju, jer su radionice — fabrike — pristale raditi i proizvodi radionica nenosu se na stranu, potome i trgovina je tamo ujedno pristala sa prometom svojim, jer niti ima uvoza niti izvoza — s čega je žalosno stanje i raspoloženje u zemlji, i mlogoće vrimena tribati dok se materialno stanje tamo popravi i unapredi, jer je bar u dvadeset godina u natrag zemlja bačena, za to je i želiti što skorim mira.

Ova ne pristana kiša kojim je već sad započela u takoj velikoj miri padati, zabrinulo je ljude šta će od nas

i naši krajeva biti? jesenja radnja ne dovršena, zimnica ne pripravljena, a putovi do zla Boga hrdjavi, dovesće nas do očajanja, ako Bog svojim blagom promislom na bolje ne uredi.

Žitna je radnja kod nas življa postala, samo črez hrdjavi puteva dovoz je vrlo malen — ograničen.

Cina je rani ova: žito 4 - 4 fr. 50 n. raž 2 fr. 50 n. ječam 1 fr. 80 n. i 2 fr. zob 1 fr. 50 n. Kukuruz u klipovima merica — urom 40—46 n.

Cinjenik Peštanski.

Englezka potribuje dilom, a Franceska gotovo po svemu rane inostrane — al poklem ratne okolnosti nedopuštaju upotribljenje puteva i sajmovah, koji bi po našu trgovinu koristni bili, zato naše želje glede cine ne triba vrlo napeti, po nas je i to nesgodno — što prvo na gvozdeni putovi neimamo dvostručni šinah, drugo ni kola za dosta, radi toga promet svaki čas zapinje. — Ipak prošaste nedilje prodaja rane bila je zadosta živahna.

Vuna. Cina ostalaje prijašnja, prodali su de 2000 inostranom, bačke jedno strižne 300 m. druga Baranjska i potiska jedno i dvostrična po našincije kupljena.

Svinji 250—360 funt. teški 25—28 nov. za izvoz 29—29½ nov.

Gorušica proizvođači ovećavaju cinu, prodanoje do 6000 mirova.

Kudiljno sime. 11¾—12¼ fr. 150 funt.

Mast. Za gotovu davalisu 40¾—41 fr. sa sudom, na daljni rok 38½—39 fr. bez suda, pokvarena s jabane 37½—38 fr.

Slanina za Studen prve vrsti 39—40 fr. dimljena na taj rok 42 fr. gotova zračna 41—42 fr. dimljena 44—45 fr. onu sjabane nisu tražili 37—38 fr.

Loj drži prijašnju cinu.

Suve Šljive. Dobre bosanske 10½ fr. kasnie za prve 10¾—11 fr. za one u žakovi a za one u sudovi bosanske 9⅝—10 fr. srbske 9 fr. u sudu— a u žaku 8¾ fr. prodalisu 2500 m.

Med neočistjen 24—25 fr. slavonski cidjen za studen nudjen je po 26¼ fr.

Voska cina 104—105 fr.

Sime diteline, za ugarsku ištu 32—33 fr. za francusku platjaju 36—37 fr.

Orasi, za Debrecinske ištu 10½—11 fr.

Grah traže u nimačku bili 4 fr. 50 n. sitni 4 fr. 75 nov. Sočivo 4 fr. 75 n. — 7 fr. grašak 6 fr. 50 nov. kaša 2 fr. 75 n. na carin. mažu — proja 82 fnt 2 fr. 30—40 n.

Konapljeno sime 3 fr. 30—40 n. 60 fnt. mak mirov 12 fr. 50 n. — 13 fr. 50 n.

Prisne kože. Škopačke par 2 fr. 10—30 n. — jarčie 165—176 fr. koslie 135—155 fr. goluš 80—105 fr. ovčie 90—115 fr. po stotinu s dva radaša zečie 26—28 f.

NAŠA ČITAONICA.

Paunica Anica.

(Pučka pripovist. Privod iz magjarskog.) (Konac.)

U jednom kraju marame svoje novaca je imala, s kojima je od ukopa zaostavši dug svoj hotila izplatiti. Svratila k dućandžiji Jakobu, platila mu i izbrisav ime svoje iz knjige dužničke — otić htiaše.

„No nemojte tako naglit Anice željo moja, gledajte samo što god ću vam pokazati,“ reče Jakob, — te jedan naramak lipše i lipše nove materije izloži prid Anicu — gledajte samo, šta ćete vi o ovima reći.“

„Šta da gledam, nisam rada kupiti.“

„Ta zato ništa, gledajte samo ovu lipu maramu, tu vam baš zato pokazivam, jer znam da vi u taku stvar bolje umite neg itko u našem selu, jel te da je krasna? vama bi veoma lipo stajala, probajte ju samo.“

„A — ta bi baš za ovaku babu bila!“ reče Anica, a međjutim je uočnom dopadnošću ogledala lipu maramu.

„Baba?!... nemojte za boga grišiti!... lipa mlada a nije baba! Na moje vam poštenje kažem, lipša ste i sad nego ma koja u selu.“

Jakob nije baš pritirano divanio, poklem je Anica još jednako lipa bila.

„Kud vi divanite Jakobe! mlada, koja ima kćer za udaju!“

„Istina, vrime prolazi, al Julka najviše ako ima petnaest godinah; šta je to petnaest godinica? nego što je pravo-pravo je, Julki nema para ni u sedam županijah.“

„Samo nek je dobra Jakobe, onda će na lipotu dosta lipa biti.“

„Kadgod ju vidim uvik mi vi padnete na pamet, kadste divojkom bili, te pomislim: ej kad bi ona takog odila imala, kao njena mater za svoje divojačke dobi, — ta bi bila još lipotica!“

„Prošlo je to Jakobe, — reče uzdahnuv Anica, — ona nema tko bi joj kupio, siromasi smo.“

„Ta valjada nemislite da bi vika dukata tribalo za malo haljine lipe, gledajte ovu lipu maramu, šta mislite, šta joj je cina?“

„Ta ako bi samo i pet forinti bila, ni to nemožem dat za nju.“

„Kažem ja da vi u to umite, baš toliko je; za pet forintih dat ću vam je, pak ću vas pričekati makar do bérbe.“

Anica se mislit poče.

„Nebi ni mislili Anice! kako će lipo stajat na Julki ta marama;“ nastavi čifut.

„Dakle čekat ćete za nju do bérbe?“

„Drage volje, pa makar još deset put toliko — dat ću, al to drugom nikom nebi učinio.“

„Zamotajte ju dakle.“

Te tako je slaba žena zagrizla u jabuku propasti svoje.

Julka se radovala lipoj marami, na dan ju je i dva deset put probala, a mati joj se dvostruko radovala njejoj ditičnoj radosti, zašto bo joj se ponoviše u čeri uspomene svoje mladosti. Ali se njenim strukovnjačkim očima vrlo uočilo, da kćerina ostala haljina nepristojni nuz lipu maramu, te tako se one polako sve ponoviše; — posli nuz gizdavu divojku nije pristojalo prosto odilo materino, i tome se ponovit tribalo; s jednom ričju: Paunicu Anicu je sasvim savladala njena prijašnja — za vrime ugušena strast, čemu taka posledica nastala, da je posli vinobere, ne samo rod, nego s njim zajedno i vinograd propao, a cina mu ponajviše u džep Jakobu ode — koji je tako dragovoljno na veresiju davao — plativ mu priobitlan kamat lakoumnost — zbog pohlepnosti za gizdavim nošivem privarene žene.

Al neprojde mlogo vrimenta, poče Anica kusati gorčinu faličnog svoga postupanja.

Iz čega se gizdaju? zapitkivaše govoruše, — donde jim nije moglo biti, dok su hranitelja imali; borme te nehode poštenim putem.

A kad bi htile mogle bi znati, da cina vinograda znade za njihovo gizdanje; nego takove radije viruju i

govoro zlo od svakoga. Kad su zatim došli ovakvi glasi u uši Anicine, zatužavala je svrhu sirotinstva svoga, a ipak joj nepade na pamet, da odrekavši se gizdanja, natira govoruše na šutenje.

Dvi godine tako projde, a za ovo vrijeme sve većma se sporiše nužde i potrebe Anicine i njene kćeri. Krušac su svoj velikim trudom i mukom dobavljale, što u vrijeme velike skupoće ne bih malena zadaća, te su nejedanput i nužde trpili.

Stigne ti sad Šandor s plaćom marljive službe svoje s dva lipa junca; nu kad je zapitao roditelje svoje: jel' sad vridan Julke? oni mu odgovoriše: jesi borme, al ona nije vridna tebe! Nije ona za te reče mu mati — vrlo se vidi na njoj da je Paunicina krv, ako ju uzmeš, ma da uvijek samo na svilu dobavljaš.

Šandor je kod ovi riječi iz lipog vilovskog kola svoga pao u pustoš gorke privare; a toga je tim većma bolilo, što je znao, da mu mati vazda samo istinu običaje govoriti.

Nehti stoga ni potražiti Julke, a za dvi godine je vazda o sladkoći onog časa mislio, u kojem čuju se na novo viditi. Nu ona i nepotražena dojde; sastali su se u nedilju, kad su iz crkve išli.

Na Julkinom se odilu do duše vidjaše dvogodišnje vrijeme, al su ipak još prilične bile za da njezin vitak stas i čarobnu njevu lipotu u ciloj krasoti prid oči stave.

Kad je Šandor lipu divojku smotrio, u duhu se njegovom veoma uzbudilo ono čutenje, koje je po opomeni materinoj nikim načinom svladao, al jedan pogled na svoju prostu opravu sasvim ga onesveseli. — Pravo ima moja máma — reče u sebi, — nepristojim ja uz nju, ta ja ni fine haljine nemam, ona bi se zastidila da k njoj bliže stupim.

A kukavice bi se stidila; tako mu se i sad rado naklonila, te samo kad je od njegove strane niko otudjenje spazila, postade i ona kao ružični žbun, kojem je cvieće od duhanja siverno-studenog vitra povenilo.

Od tada ako su se i susrili — obilaziše jedno drugo. Siromašna sam mu, mislja se Julka u sebi, pak je strahom mislila i čekala: kog će Šandor sebi izabrati?

Al Šandor — premako su ga roditelji nukali, sad već neimadjaše volje ženit se, te se tako činjaše, kano da ga srce još jednako za Julkom vuče, pak kad je Ildjoš Franjo — izšarajuć nike s vitrom donešene glasove — Julkino poštenje vridjat htio, Šandor mu je tako u grlu pripričio, da klevetnik neće jedno lahko to zaboraviti.

Ovaj slučaj Julki ne maleno utišenja zadade, budući se je s tim osvidočila, da joj Šandor ne bih još ipak zlotvor; a to je utišenje još u dobar čas došlo, poklem su jim kućevne okolnosti od dana do dana sve žalostnije postajale, nužda je jednako rasla, koju je njihov malen dohodak slabo izravniati dopustio, a zastarane (zavetane) haljine jim s novima prominenti baš nebi moguće. Jakob znajući da udovici nećeju dopustiti kuću — kano tečevinu pokojnog muža prorajtati, više jim veresije nije dao.

Anica se mlogo žalostila zbog njihove zapuštenosti, te već ni u crkvu nehtide ići, — pa joj tako izprazna zloćudnost zatvori i ono jedno vrilo, iz kojeg svi oni koji se nuždom borave, u svako vrijeme sladke utihe crpe (grabe). Volja joj već sve većma zatuži. To ju je najvećma bolilo, što će joj k ćer, s koje se je lipotom ona toliko ponosila — od brige i kao što ona misljaše, zbog siromaštva uveniti, budući se je svagdi u natrag povući morala.

„Al' smo mi na čemerno sirotinstvo dospili, draga kćerice moja!“ reče joj jednoć.

Julka joj neodgovori ništ, misleći na Šandora, koji joj misao suze krene iz očuh.

„Pa nas svit još i za opake proglasiva, a da smo take, nebi bili i od prosjakah veće prosjakinje.“

Julka jednako sa svojim mišljenjem bi zabavljena, te tako materine riječi promašise pozor njezin.

„Bi l' znala k ćero ljubiti onoga, koji bi nas izbavio nevolje“ zapita ju vidionom smetnjom.

„Tko nebi ljubio dobročinitelja svoga“ — odgovori Julka, ne sluteći znamenitost riječi materini.

Mati joj htide još ništo reći, al joj zapeše riječi na ustnicah, veoma se vidjaše, da joj mišljenja ne hodaju običajnim putem.

Ne na dugo posli toga jedanput u večer s nikim prtljagom se vrati kući Anica, pak na veliko začudjenje k ćeri svoje iz njeg lipše i lipše oprave poče vaditi.

„De probaj kćerice moja! to sam sve tebi donela — reče — nemoj biti od sveg svita tranjavija.“

„Gdi ste to mámo kupili,“ zapitkivaše Julka, s velikim nasladjenjem promatrajući donešene stvari.

„Ne pitaj . . . ta znat ćeš . . . znaš ti već šta je nužda i potriba, pak ako se je oprostiti možeš, zašto da ne učineš, . . . de da vidim samo, kako bi ti stajala ova krasna vizikla . . . tako k ćero . . . sad idem, još malo posla imam.“

Ostavši Julka sama, posmišćala je na sebi prid ogledalom lipe oprave, koje je dobila, te se je u zadovoljnosti osvidočila, da joj ta vrlo lipo pristaju, pak u ovom sama-sebi dopadjanju pomisli na Šandora: šta da ima on proti njoj? — i ovo joj mišljenje orosi oči; — sad je opet mislila: odkud su znale te oprave dojt? pak se ništo bidat poče vrhu poslidnji riječi materini i njezinog postupanja, te tako joj zdvajanje na toliko savlada dušu, da nije više zato stajala prid ogledalom, da se sebi svojom slikom dopadjavati može, nego da u suzam iste slike one utihe traži, koju nam je sažaljenje dobri ljudih u našoj žalosti zadati naučilo.

Tako u mislih zadubljena nije ni spazila, kada joj se ledjima vrata otvoriše i jedan čovik stupi u nutra, noseći na svom obrazu goropadni značaj nevaljanog duha svoga. Podkrade se muklo do Julke i ogerli joj vitak pojas.

Julka ciknuv, otme se iz naručaja koji ju grljaše, te uplašena jedva je znala zapitati, tko je i šta bi?

„No no divja golubice . . . tko bi bio drugi već tvoj ljubovnik, koji sam ti ovu lipu opravu poslao; došao sam viditi kako ti stoji . . . a valjda ćeš me i poljubit za nju, šta li?“ Pak na novo proganjat poče pristrašenu divojku.

Julka iz sveg grla za pomoć vikati poče. „Ha ha ha ti mala plašljivice, al si divja . . . neboj se neće te pojisti, samo opitomi . . .“

Nije mogao dalje govoriti, rič mu zape ugrlu, jer su se iz šarkah u taj trenutak kao grom, u sobu srušila zatvorena vrata, te stade s obrazom od srdžbe gorućim prid bludnika — Šandor, pak ni dvaput mu ne reče da se sprema, ipak se je tako od tornjao, da je i jedno krilo kaputa svoga medju letvami priskočite ogradje zaboravio.

„Baš g. Bog te poslao sad amo Šandore,“ — progovaraše Julka — jedva mogavši govoriti zbog velikog uzbuđenja.

„I sam tako mislim, On me je poslao, da te iz vražji pandžah izbavim.“

Šandor ne govoraše tako brez uzroka, jer protirani i nekih drugo, već seoski-djavao, — tako ga i zvaše; jednoć pribogat posidnik (spaija) biaše taj od mladosti nezauzdan bludnik, koji je vazda za nečistim' i zabranjenim' nasladjenim' hodi, odrekao se one obiteljske radosti, koja usrićiva i ublaživa čovika, da bi tako sriću više obiteljnih porušio. Sad je već vrimešan momak, imovina mu se veoma raztopila, al još jednako dosta ima, čim svoje opake namine do cilja dotirat može. Mlogo prokletstva imadjaše već na svojoj glavi, valjda su mu zato i opuzli tako vlasih s nje. Dobri su ga obilazili vazda, kao i one, koji njeg neobilaziše. Od skora je oči svoje bacio na Julku koje je mater poznata strast na toliko utopila, da zamki njegovoj — koja se je strastnoj njenoj želji poništo ulagivala — nebiaše dosta jaka suprot stati.

Anici ne biaše potribe s djavlom seoskim često na razgovor stati, za da se to proglaš. Šandora je jednako onaj zlobni Hrdjoš Franjo sićao da pazi, jer da će čuvarom poštenja — po njemu branjene Julke seoski djavao postati.

Šandora je još jednako budna ljubav gonila, da je bojazno — premda neopazljivo nadzirao vrhu praga komšinskog, a na sriću, njegovom nadziranju nije mogao ute' i čas, u kojem je seoski-djavao tog praga prikoracio. Drćuć uzhićenom srdžbom, žurio mu se u trag, — iz kakve odluke to činjaše, neznadjaše ni sam, — pak kad je dozatvoreni sobni vrati došao, stade, kano da su mu nogle k zemlji zarasle, tu o Julki za jedan čas najgorje sumnjajuć, prokle svoju na prama njoj ljubav; — al u taj čas viknu Julka za pomoć, pomoć joj pak bliže biaše, neg što bi se nadat mogla.

„Za Boga te molim Šandore, ako i imaš štogod proti meni, nemoj me sad samu ostaviti — reče Julka kad je Šandor odlaziti htio — ja dalje nemogu ovdí ostati . . . jer me je máma prodala . . .“ nastavi zatim, da se je od jadikovanja jedva razumiti moglo.

„Šta si rekla? . . . máma?“

„Ona mi je donela ovu lipu opravu, a taj prokletac sad kaže, da je on poslao — reče jednako jadikujuć; međjutim je kao pristrašena nemilo kidala sa sebe tu haljinu, kano da bi pogibeljnom kolerom natkana bila.

„Pazi Julčice, izkidat ćeš tu skupu svilu.“

„Skuplje je ono što su mi za nju otet htili . . . bolje volim dok sam živa u darocu hoditi! . . .“

„Julka srđee moje, nisu oni pravo imali, koji mi rekoše, da si i ti krv Pauničja — reče Šandor ganjeno — znao sam ja da ti nisi opaka, a sad vidim da si i veoma dobra . . . jel' Julo, zadovoljna ćeš bit u našem siromaštvu.“

Tu je Julka misto odgovora samo oči pune suzah bacila na Šandora, on je pak razumio jezik, s kojim joj oči govorahu.

„Vidiš Julo dušo moja, ja, ja sam mislio, da je sjajnoj Paunicinoj Julki Radenović Šandor siroma momak, al ti si bolja neg što sam ja mislio . . . čekaj sad malo, odmah ću prizvati mamu moju, ona će nam kazat savita, šta da činimo. . .“

Za kratko vrime povrati se Šandor sa svojom materom, koja razumivši od sina što se je zbiljo, primi Julku u materinju ljubav svoju, te ju odvede sa sobom kući svojoj.

Paunica Anica saznavši koja se zgodiše, odbigla je zbog stida iz Mirovca, grišna svist joj nedopušeće potražiti k čer svojoj.

Taj su posao seljani dugo protresavali, ali nemoškoše snjim na čistinu izajti; jer koji ga pravo znadoše, nehtiše ga na bubanj udariti; — — vinčavši se napokon Šandor s Julkom, mnogoj se bunbunji konac prikinu.

Više godinah već priletelo biaše priko ovi dvoje mladi čeljadi. a još i sad sve novija dobra svojstva nalaze jedno u drugom; ričju, oni su zaisto srićni bili. U Julki to biaše uočno, da se veoma prosto nosila, ali zato ona biaše kruna Mirovački mladah na lipotu, a još većma na dobrotu; — da joj pak podpuna bude srića, koju je u ljubavi svog muža i čistoći svoje grudih nalazila: Bog ju blagosovi s dvojma zdravima dicama.

Jedamput dojeći od pol godine Anku, medju njene radosti podkrade se i žalost, koja se u njenom duhu s uspomenom na mater svoju često ponavljaše . . . gusto li vaše suze i prosaše milost od g. Boga na nju, koja se može bit od nemila do nedraga potiplje . . . a tu joj unide muž, koji je prije nedilju dana s kirijom u Peštu otišao:

„Hvaljen Isus! Julčice moja, pogodi šta sam ti iz Pešte doneo?“

„Amen uvik! Šta boljeg od sebe.“ — „Al opet samo pogodi.“ „Ta znat ću kad, mi kažeš.“ „Koga god sam doneo, kog bi ti vrlo volila viditi.“ „Mamu moju,“ uzkliknu Julka veselo.

Jedva što to izreče . . . mati prid njom stajaše; brez riči zagriše jedna drugu, jedino jim suze govorahu; to biau suze skrušenja i iskrenog pomirenja, medju koje se pomišaše i suze medjusobne radosti što se opet srićno sastaše.

Julka je prama majci svojoj toli šteditna bila, da te prošlosti nigda spominjala nije, al joj mati i radi iste pokore često izpripovidala; koliko je podnosila, dok se sgrišnom svistjom kojekud potipala. — Kakva je hudna i ostavljena bila, dok se je napokon poniznim srdcem k Bogu okrenila, — kod kog i najde utišenja; od tada bi spokojnija, svaki dan se za svoju k čer Bogu moljaše, pak s nadom, da će za nju štogod čuti, na peštanskom drumu u jednoj gostionici u službu stade, — tu ju Šandor našao.

A koliko god bi puta ova na potanko smlogima ostalima svoje nevolje izpripovidala: vazda je medju skrušenim suzama pristavljanja svoja ovako završivala: „Ova su se sva zato dogodila samnom, što sam volila gizdanje, koje mi je moguće stvo nadmašalo.“ Istina je dakle, de je gizdanje najsigurniji put propasti!!! S. G.

Ratarstvo u užem smislu.

„U radiše mnogo biše, u šteditše jošte. (Konac.) više.“ — (narod poslovice).

Iz prenavedenog setilismo se da nemožemo ono sijati što očemo, ako nam zemlja nije u jednom komadu, već moramo ono sijati što ostali seljaci u tom ataru siju, a gdi se ugari, tu mora biti i našeg ugara. — Ovde ću, kadveć o ugaru govorim, pritresti: edali je i u koliko šteta, što se zemlje pod ugar to jest prazne ostovljaju? Ko neće da ugari nego želi svu svoju zemlju svake godine zasijati, taj će dakako imati više u trećinu posla, triha mu više gnoja, pa i više stoke, ali će imati i više roda. — Koji poljodilac daklem nije kadar više uraditi, no što radi; koji nemože imati više stoke, no što ima, pa odtud nema ni više gnoja, za toga je na svaki način ugarenje najpoleznije, jel tako ipak po najjeftinije dopadne mu odmorna i osnažena zemljašaka. —

Sad ću ipak progovoriti, o obdiloivanju zemlje bez ugarenja. Da bi frtaladžija radije brao rod svake godine sa šest jutara no sa 4 jutra samo, to se samo po sebi razume — mislim; no ako nema dovoljno stoke, ruku i džubreta, mora se manuti obradjivanja bez ugarenja. Počem ipak u nas ima komada zemlje od 10. 30. 100 i više jutara, osobito krčevina i počem se te zemlje u istini bez ugarenja no traljavo obdiluju, zato ću ovde navesti kako se takove zemlje obdilovati moraju: Iz zemlje i iz zraka dobivaju usivi ranu svoju, posredno ili neposridno, u ovoj ili onoj formi, o tome sada nije razgovora. — Poljodilac se indi pobrinuti mora, da se udese stvari izmedju usivah, zemlje i zraka. Jest istina, da poljodilac može zrak na svojoj njivi u ničem pobolšati, no sasvim po volji upravljati s' kišom ni vitrovima nemože; s' te strane indi moramo se prirodni pripustiti. Drugčije je pak sa zemljom. Svaki poljodilac poznaje svoju njivu skroz, pa zbog toga može svoje znanje i iskustvo podpuno upotribiti i s' njime se koristiti. Ko pak želi najveću korist od svoje zemlje imati, moramo opet pre svega napomnuti, — taj ju mora valjano obdilavati i savršeno gnojiti. Ona zemlja, koja se svake godine obdiluje, postane po vrimenu na jedna dvi stope duboko — odveć tvrda, koje od pretiskivenja pluga, koje od oda marvenskog. — Ta se zemlja indi mora mnogo dublje orati, već ona, koja se kadšto odmara, jel inače je bolje ugariti. Počem je dakako gnojenje glavna stvar, stoga razumni poljodilci polovinu zemlje posiju rano za stoku, a polovinu ranom za prodaju, na taj način se ima stoka čim podpuno izraniti, te se od nje dobiva i mnogo i valjana gnoja. Ufam se da ću našem poljodilcem uslugu učiniti, ako im javim šta se u njivi po redu sijati mora, koja se svake godine obdiluje, evo ini pravca:

a.) varivo i krumpiri nevole onu njivu, koja je mladom balegom gnojena. —

b.) Zob prilično pouzdano rodi, ako je zemlja jole snažna, a od zobi je i onako prilična vajda, što se dobije dosta slame od nje. —

c.) Ječam rodi bolje za krumpirom, mrkvom, osobito ako su u jesen brazde duboko privrnuti i što ranije sime baci. —

d.) Posle diteline rodi najkrasnija šenica, osobito ako se treći put nekosi, već se taj ostatak diteline podore, pa ako zelenim gnojem pognoje. —

e.) U koju zemlju misliš kukuruz sijati, tu pognoj ljudski balegom, čim ju iz štale iznošeš. Da se kukuruza može na jednoj zemlji svake godine sijati, ako je zemlja iole valjana nagnojena, to je posvedočeno davno, jel u Tirolskoj siju kukuruz za kukuruzom od pamtivika. —

Od kokuruza se krasna i sita jila mogu zgotoviti, za nas, no naše seljakinje neznadu, a naprotiv znaju se gizdati, pa čak jih nije stid i beliti se i rumeniti se. Tako je što valja neznaju, a što ne valja znaju!!! —

Osim toga se od komušine, to jest: onog bilog lišća u kome su klipovi omotani — pravi krasna artija, pa so i ta komušina za prilične novce može prodati, to tako od kokuruza veliku korist brati. —

f.) Sočivo i grašak rode dobro u krečovitoj zemlji, koja je starom balegom nagnojena. —

g.) Konoplja, lan, repica, ril, mak zahtevaju zdravo nagnojenu zemlju, a od njih se gnoja malo dobiva, to jest: iza nji zemlja slabo postaje jača, osim toga:

h.) ima stvari od kojih žile dopire malo u zemlju, neke u sridnju ruku, a neke duboko; a tako isto ima

stvari, koje pokrivaju zemlju, pa tim korov uguše, a imani koje nepokrivaju zemlju, pa korov otme mah, ako se neizčupa. —

Zemlju, koja se svake godine obdiluje, valja jedne godine zasejati jednom strukom, a druge drugom strukom. —

Šta jedno za drugim sijati valja — odveć je glavna stvar. U ovoj su struci marljivi i razumni poljodilci probali svašta; najbolje je pak u tome uspeo neki Onlej; on je na nekoj mršavoj zemlji bez gnoja dvadeset i jednu godinu prilična roda imao držeći se sledećeg reda: Prve godine ječam, druge ditelinu, treće šenicu, četvrte repu, pete zob, šeste pasulj, sedme ječam, osme grašak, devete šenicu, desete graoricu, jedanajste ječam, dvanajesto ditelinu trinajeste šenicu, 14-te repu, 15-te zob, 16-te grašak, 17-te šenicu, 18-to graoricu, 19-te ječam, 20-te pasulj, a 21-ne šenicu. —

Sad prilazim na obdiloivanje. — Čemu se obdilava, zemlja? Zato se obdilava, da zrak, vlaga, i toplota mogu u nju dospiti, te tim one u zemlji nahodeće se osoline raztvoriti kako bi ove, zrnu u zemlji dospjevše, — podraniti mogle. Što više zraka, vlage i toplote u zemlju dospe, to brze i pouzdanije rod prispe. — Osim toga u preoranoj i prekopanoj, to jest: razkačkanj zemlji mogu se žilice bolje rasiriti i utvrditi već u ugrudvanoj zemlji. — Da se zemlja tako priugotoviti može nužne su ruke i alati. Izmedju svijuh alatah za obdiloivanje zemlje — „plug“ je prvi. — Plugova dakako prema potrebi ima različiti. Samo pred sijanje nevalja duboko orati, da sime može kolko tolko na tvrdju zemlju doći, ali ona druga oranja neka budu što dublja. — Preoranu zemlju valja prevrnuti i podrljati. —

Kad je njiva od korova očišćena i poravnjena, tada se baca u nju sime. — Što je sime sitnije, tim ga triba pliče podorati. — Najsitnije sime triba da dospe na popalca, a najkrupnije na 3" pod zemlju. — Kad je sime u zemlji, tada se dakako njiva podrlja i uzduž i popriko. —

Pitanje kolko simena triba za ovu ili onu zemlju, kad se ranije ili lasnije sije, za toplije ili ladnije krajeve, i za osobite okolnosti, da se najveći plod postigne, jest veoma važno, no tako isto izvejestilo odgovoriti je veoma mučno. — Kao obće pravilo može se uzeti, da u ne nagnojenu zemlju valja bacati više simena, jel ćedu stabljike biti tanje, pa da se barem množinom njiva pokrije i korov neotme mah. — U dobro pak nagnojenu zemlju valja baciti manje simena, jel ćedu stabljike biti jedrije, pa kad bi ih bilo od više, tada bi se zagušile. — Tako isto valja odabranog simena baciti manje, jel će svako zrno izniknuti, a nebiranog simena mora se više baciti, jel neće svako zrno izniknuti. Eto opet zaslužene kazne za onog, koje svoju zemlju nenagnoji i za onoga, koji sime za sijanje neprebira! —

Veoma je koristno simc u mlaku vodu metuti da nabubri pre nego ga posijemo; a još bolje je navatati kравije mokrače, u njoj raztopiti malo šalitre, pa u tu smesu baciti sime i ostaviti za 12 satih da nabubri. Kad je nabubri, onda ga valja malo prosušiti i smlaćiti, pa odmah na njivu izneti. Nakvasiti valja samo onoliko, kolko će se potrošiti moći za 2 dana. —

Kukuruz se posle opet okopava, da mu se zraka, vlage i toplote kroz razkačkanu zemlju pribavi.

Još ćemo napomenuti koliko dugo je sime koje za sijanje sposobno. Lanjeno do 8 godina, pasulj, grašak, slačica i sime od repe do 5 godina, kokuruz, šenica, mrk-

vino i konopljano do 4 god : elda, ječam, zob, kim, mak, repica, graorica i od diteline do 3 godine, proso i sočivo do 2 godine. —

Ovde ću ujedno progovoriti, kako bi moglo zimski usevi sačuvati, da neprozebu: Ritko je koja jesen i zima tako udesna, da se naši poljodilci, i ako baš nemaju svugdi gravo — s' proleća netuže, kako su im zimski usevi stradali. Sa 3 glavna uzroka stradaju zimski usevi: 1) ako je velika zima bez sniga: 2) ako su suviše mokre njive i 3) ako su usevi slabi bili. — Da bi se od ovog zla sačuvali, pre svega je nužno, da su nam usevi snažni, pre no što zima nastane. — Snažan usev ćemo dobiti, ako valjano odabrano sime u snažnu zemlju i u zgodno doba posijemo; pa kao god što će gladan i slab čovik pre ozebti od sitog jednog čovika, tako će isto i snažni usevi lakše podneti svaku ladnoću od slabih usevah.

Koliko je od već mokra njiva s' jedne strane škodljiva, što po nešto u seva ugine, toliko je s' druge strane koristno što se u mokroj njivi miševi utamanjuju, no u marljivog i valjanog našeg poljodilca nesme biti ni mokre njive, a ni miševah u njivah. Izmedju sviju sredstavah kako se miševi po njivama zatamaniti mogu, odabrao sam ovde navesti samo ono, što je skoro bez ikakvog truda, jel znam za koga pišem: Poveži male snopiće slame, pa ih razbaci po njivi; miševi ćedu se pod te snopiće kupiti, a ti jih onda ili psima pogrjavi ili budjama potuci.

U Prešovu dne 30. Rujna 1870.

Milan P. Joanović pravnik.

Jesen.

Studen studi, sveti Mijo progje
A bogata evo jesen dogje
Vino s' bere, ardovi sve uje
Na sve strane, svirca rog se čuje.

Mraz već pada — zelje, trava blidi,
Na jablanu, listak već netrepti
A kukuruz, širom svuda s bere
Dase zemlja, sa žihom Zasije.

Vridan gazda, Zimnicu je zbrao
I tavane, sa ranom nasuo
U podrumi, Vino je provrlo
Od podruma, ključ se ugladio!

Čiča Albo, sobu ugrijao
U bokalić, vina natočio
Vino pije, rumenimu s lice
Kao mile, kake divojčice.

Jela, Marga, meso silno siče
A na masti, Oraščiće peče
Jošse žuri, da pučka uvati
Jer i njega, triba joj zaklati.

Mate Baći, na večeru doće
A još koga sa njime dovesće
Kancelista, stari baća Bono
Onće prvi, da povede kolo.

Stipa sluga već stiže do Bolte
Gazda Albe, donosi poruke
Mile Bolto, ajde nije vajde
Samo dobro udesimi gajde.

Gazda Albe, vino uskisloje
Kukuruze sasvim obraoje

Danas oće da večeru dade
Das provedu Cure, momčad, mlade.

Nemoj Bolto, damise oljokaš
Jer pantićes kukurica fostaš
Bre kolo će, das do zore vije
Dokse ardov, vina ne ispije.

Evo Bolte Cure povikaše
Momčad mlade prid njegov iztrčaše
Rog, prdaljka ala, ala, bruji
Od pisama, klika, sokak uji.

Bolto svira, sve u srce dira
Kobi mogo, sada imat mira?
Staro mlado, svako uskipilo
Tkob od koga pria zaigrao.

Máte Baći ala kolo vodi
Alga vodi, almu igra godi
Noga noge, nemož sastignuti
Eh! — ta Mateće veso i umriti.

Brate Bono-Máte Baći viče,
A njemuse, sve bliže primiće
Al takomi moga Angjelića
Igjut' noge kao u detića.

Dokje tako, dokse kolo vodi
Doko bunjevci jedan s drugim rodi
Dokje sloge, i te zajednice
Bićes slavna uvik Subatice.

U Futtoku 22. List. 1870.

L. Knezević.

CINA RANE.

Pešta, 30. Listop. Žito. Banatsko. Najslb. tšk. 83 fnt. vrd. 4 f. 80—90 n. najb. tšk. 88 fnt. vrd. 5 f. 55—65 n. tisansko, najsb. tšk. 83 fnt. 4 f. 85—95 n. najb. tšk. 88 fnt. 5 fr. 60—70 n. stolnobiogr. najslb. tšk. 83 fnt. 4 fr. 85-95 n. najb. tšk. 88 fnt. vrd. 5 f. 60-70 n. bačko. najsb. tšk. 83 fnt. vrd. 4 f. 80—90 n. najb. tšk. 86 fnt. 5 f. 25—35 n. Raž tšk. 78—79—80 fnt. vrd. 3 fr. 15—20 n. Zob tšk. 44—46—50 vrd. 1 fr. 90—95 nov.

Baja, 29. Listop. Žito najb. tšk. 83 fnt. vrd. 5 f. — n. srid. tšk. 80 fnt. vrd. 4 f. 90 n. Napolica tšk. 78 fnt. vrd. 3 f. 33 n. srid. 76 fnt. vrd. 3 f. 23 n. Raž najb. 76 fnt. vrd. 2 f. 87 n. srid. 75 fnt. vrd. 2 f. 37 n. ječam najb. 66 fnt. vrd. 2 f. — srid. 63 fnt. vrd. 1 fr. 90 n. Zob najb. 44 fnt. vrd. 1 f. 85 n. srid. 42 fnt. vrd. 1 f. 72 n. Kukuruz 90 fnt. vrd. 2 fr. 13 n.

Najnovije.

Beč 31. List. Pogovara se obnova ministarstva po Stremayeru i Tschabuschniggu — koji nemaju volju s g. Petrino jedno ime nositi.

Rim 31. Listopada. Vlada Talianska nekani Kviri-nal zauzeti.

Visina vode Dunavske.

Pešta, 31. Listopada 7' 2" opada.

nad 0

Požun, 31. Listopada 6' 10" jedn.

nad 0